

KELET.

POLITIKAI ÉS KÖZGAZDASÁGI NAPILAP.

1881.

Kolozsvár, szerda, augusztus 31

Tizenegyedik évfolyam.

TETTERÖNK.

(r.) Sokszor hasonlítgatnak minket vérmérsék tekintetében a francziához s akarnak tudni kétféle szalmalángról, — magyarról és francziáról. Mintha azok a szikragomolyok, melyeket Franciaország gyárkéményei szüntelen kilövelgetnek, valóban szalmalángnak volnának lobbanásai, mintha a francziák izgatott tevékenysége, örök forrongása nem egészen más volna, mint a mit magyarokul mi szalmaláng alatt értünk.

A francziák emlegetéséről jut eszembe a hirnevés tudós, kit Philaréte Chables neve alatt ismer a világ. Ő volt az, ki e művelt világnak tudtára adta, milyen remek keleti jellegű mutat fővárosunk. Leírásáról mai nap ugyan sokan azt hiszik, hogy az érdemes tudós, midőn készíté, nehány lappal elfordított s Budapest helyett Konstantinápolyba tévedt... a Conversations-lexiconban. Legalább e mellett tanuskodik az, hogy annyi minareteket említ, miket látott nálunk. Pedig ezen mi megütközni való sincs. Vannak nálunk minaretek, sőt a keletiességek még sokkal szembeötlőbb jelenségei is észlelhetők... szellemünkben, lelki világunkban.

Szellemünkről igazában el nem tagadhatni ezt a sajátosságot. Lelki világunkban, ki körutrá indul, akár hasonlóságot is talál a hindu szenthez, ki évtizedekig mered meg egy álltában, tétlen mozdulatlanságban, s talál a multban, s valljuk meg, talál a jelenben is.

Nincs az a bokr, mely annyi színdást szokott volna kapni, mint a kormány. Megbecsülhetlen egy dolog az a bűnbak. Magunkba szállni, saját tévedésünket venni szemügyre, nem oly könnyű dolog; különben nem kellett volna oly időtlen idők óta a bölcseknek e tant hirdetniük: „Ismerd meg te magad!” Hja, ha az önismeret csak úgy menne! Nem csak húság, de jellem-kérdést is csinálunk hibáink bevallásából; s a helyett, hogy erre fanyalodnánk, a könnyebb végűt fogjuk, s útjuk azt a nagy fenékű dobót. Szídjuk a pocskék kormányt, ha lehetne agyonvernők szavunkkal; s nem gondolunk vele, hogy a kormány ugyan bele nem betegszik a sok „veregetésbe”, sőt olyan, mint a magyarnak nemzeti fája, a dífő, mely annál jobban terem, minél jobban verdesik ágait.

De hát ugyan hogyan is lehetne a magyar ember elégedett?

Vegyük a nép legalsóbb osztályát,

A KELET TÁRCZÁJA.

China.

(Vége.)

A chinaiak annyira emberszeretőek, s annyira nem féltővölködők, hogy azon szolgálataikat, kiket mi rabzolgáknak kereszteltünk, (mert pénzén vásároltatnak) sokkal jobb bántásban részesítik, mint mi eszlédünk, mert ő az azokat családtagoknak tekintik és fontosabb dolgokban még tanácsot is kérnek tőlük.

A chinaiaknak rendkívül nagy tisztelte a tudományok iránt, sehol a világban máshol föl nem található. Erényes és tudományos embereiket ép olyan mértékben tisztelik, mint mi a szenteket. S az olvasási vágy nemcsak a könyvnyelb olvasmányok, de a komoly művek iránt is az összes néposztályok között ki van fejlődve ugyanarra, hogy nem ritkán közönséges székhorádok Confucius iratait olvasák.

A mi azonban sokkal nevezetesebb a chinaiak nem csak ahoz értenek, hogy boldogul éljenek, de azon, nálunk hiányzó adománnyal is birnak, hogy hasonlíthatatlan nyugalommal halnak meg, küzdelem és izgatottság nélkül. Egyik hit-térítőt azt állítja, hogy oly nyugodtan múlnak ki, mint egy lámpa világa, melynek éltető nedve elfogyott. „Lymphaticus természetű birnak” — gygmond — „és hiányzik náluk minden vallási érzület. A tulvilági élettől való félelem hiányzik az olyan embereknél, kik teljes életükben istennel és lelki tudvánnyal meg foglalkoztak.”

Ezek képezik fényoldalát a chinaiak magánéletének; a kevésbé szépeket, a melyek különben igen alárendeltek, nem említjük, mert

hogy az alapfundamentumon kezdjük. Kérdezzük meg az idősebb „paraszt” gazdákat, mit szólnak a mai időkhez? Bizony akad közöttük akár olyan is, ki vágyakozással emlegeti azt a régi „jó időt”... mikor nem kellett magáról gondoskodnia, mert volt ura: — a jobbagság idejét. Mikor lerobotolta a maga munkáját s nem verte a fejét egyéb gond-dal. Persze ma a legutolsó földműves is maga ura már, s ez az uraság egy kis kellemetlenséggel jár.

Maga magának kell megszereznie a mindennapi betevő falatot. Dolgoznia kell maga magáért, de még mennyit! már pedig a dolog soha se volt erős oldala. Hisz tavasszal, ősszel még csak elvégzi a mi rája vár, de ugyan mivel tölti el az egész mélyeséges telet? Virgil idylli színekkel rajzolja a Georgicon-ban a mezzei gazda téli életét, a mint tatarozgat, a lefolyt év hagyományait rendezgeti s a jövőre készülget: nos a magyar mezzei gazda élete még idyllibb, lehető öster-mészeti. Akár a medve, mely odújában zsiabadságban aludja át az egész időszakot. Tisztesség adassék az egyes vidékeknek, melyek kivételt képeznek, s bár a többieknek követésre nyújthatnának ösztönt. Hanem fájdalom, a nagy tömegről csak a mondottakat kell ismételtnünk, ha általánosságban akarunk szólni.

Vagy vegyük az iparos osztályt. Természetesen ez sem marad hátra az elégtelenséggel. Ugy sohajtozik a czéh-rendszer után, mint valami aranykor után. Mintha egy nagy gondot, egy nagy terít emelne le a válláról az a bilincs, a melyet fel szeretne tétetni iparára, mint-ha kevesebb munkát kellene végeznie, ha hordozná iparán a czéh-rendszer lánczait.

Tehát az, mi a külföld iparának éltető lelke, nagy vívmányainak szülője: a versenyzés, ez nálunk lassan emésztő méreg? Lehetséges-e? Természetesen, mert a versenyzéshez nem elég egy kis ambíció szalmalobbanása, komoly s kitartó munkakedv szükséges. Szükséges magáért a dologért dolgozni, s ez a gondolat: „Ki tud jobbat?” csak ugy kell illesse a verseny emberét, mint e másik gondolat: „Hogy a n lehet jobbat?” Ha azt akarnók magyarázni, hogy minden haladásnak okvetlen feltétele a versenyzés lehetősége, vagyis, hogy a meglevőt kiindulási ponttúl vegyük s hozzája mérten alkossunk: ezt magyarázni annyit volna, mint a „kétszer-kettő: négyet” fejtegetni. S iparosaink közül mégis akár-

csakis arra gondolunk, hogy mit tanulhatnánk tőlük.

Nyilvános állami életük, analog magán-életükkel, kevés árny — de sok fényoldallal. Chinában minden hivatal csak az érdem előtt áll nyitva. A községekben általános és teljes szavazati jog uralkodik a kormányhatóság közbejötté nélkül. Tökéletes egyéti jogokkal birnak, teljes társulási és sajtószabadságuk van.

Örökölhető nemesség nem létezik, kivéve egy némely feudális királyhagót Confucius ivadékait. A tudósok és tanult emberek állandó, szakadatlan társágot képeznek, mely a nemzet minden rétegéből sorakozik, s kiknek kezében van legkivált a kormányzás nyilvános ereje. Ha tehát Plato azt kívánta, hogy bölcseknek kormányozzák az államot, ugy ez Chinában realizálva van, s Nagy Frigyes azon megjegyzése, hogy ha egy államot szerencsétlenül akarna tenni, akkor csak bölcseket által kormányoztatná, éppen China példája által megezáfoltatik.

És egyuttal meg van czáfolva azon számos bizonyítás is, hogy az eskü a nyilvános törvénykezésben okvetlen szükséges lenne. Mert China nem hisz istenben, a visszatérő gondviselésben, s csak a törvény ítéletét ismeri, melynek valótlanságára szigorú büntetések vannak kiszabva. A chinaiak büntető törvényét is meg kell említenünk, a kínzás és testi büntetésekkel, de ne feledjük el, hogy ez nem éppen megróvándó, mert hisz éppen azok, kik az official erkölcsöt képviselik, a testi büntetéseket és analog barbár műveleteket szeretnek Európában is meghonosítani.

A tudósok intézménye által — jegyzi meg igen találóan egyik francia synolog — megoldott a szültes aristocrata nélkül monarchia problémája Chinában, a mely monarchia a ki-

hány hangoztatja, hogy a szabadipar megöli a becsületes mesterembert; hogy a szédelgők kiveszik kezéből a kenyeret s az ő tisztességes munkájának nem akad vevője stb. stb.

De hiszen a kereskedők nem ép úgy panaszkodhatnának-e a maguk pályáján nyüzsgő kontárkodók ellen, a tudós éppen egy a maga szakmájába fuserálók ellen. Árt e azonban eredményében annak, vagy ennek, az, a mi selejtes akár árucikkben, akár tudományban? Látni való tehát, hogy midőn iparosaink a verseny-szabadság miatt elkedvetlenednek, nem is annyira a képesség hiánya, az önbizalom hiánya okozza ezt, mintsem az, hogy kevés bennük az igazi munka ösztön. Hadd jegyezzük meg, hogy ha a köznépnek előbb a kivételek kis számát kellett fájjalunk: iparosaink körében, örömmel mondhatjuk, megfordítva áll az arány.

Két belső bajt jelezünk, melyet orvosolni kell. A kormány, a kormány! kiáltanak fel. Mintha mindent az orvostól kellene s lehetne várni; s nem első sorban magának a betegnek magaviseletétől függne a gyógyulás. A jelzett bajon nem igen segíthet más, mint mi magunk: eddigi szokásunkat, gondolkodásmódunkat kell átalakítani. Mindenesetre ne várjunk rohamos eredményt. Ez is csak lassan fejlődnek, mint annyi nagy dolog. De legalább fejlődhetnek s reményünk lehetne a jövőre.

A halogatásra már ugyancsak kevés az idő: a külföld nem vár, közbünnk tör, elragadja éheltetlen kezeinkből nem egy árucikkünket, melyet aztán ugy kell töle drága veszteséggel visszakunyorálnunk; elárasztja piacunkat a maga termékeivel, lelicitálja saját productumainkat, ugy hogy utoljára magunk is tanácsosabbnak tartjuk az ő holmijának szegődni vásárlójává. Mikor a miénknél annyival jutányosabb! Arra persze nem gondolunk, hogy a mi így egyesnek haszon, az kárára válik az államtestnek; előttünk is a magunk egyedisége az első személy, s az állam valami olyan elvont fogalom, mely a debreczeni civisnek ép oly kevéssé jut eszébe, midőn amerikai zsirt vásárol, mint az alföldinek, midőn németországi kartont vesz.

Az egyes személy és az állam viszonya felől, ha valahol, ugy nálunk zavarosak a fogalmak, valóban. Mi sem bizonyítja ezt hathatósabban, mint az az örökös jajongás az adó ellen. Nem az adóknak esetleg igazságtalan kivétését értjük, mi viszonyaink közt megmegesik, hanem azt a végtelen iszonyodást, mely a magyar embert az a dő szó hallatára

tüntetések szabadalmak nélkül adományozza, és hol minden hivatal, állomás és tisztesség nyilvános pályázatnak van alávetve. Kormány-formájuk megmáshatatlan törvények által korlátozott monarchikus. A chinai császár tulajdonképen csak a központi kormányzatnak legfőbb képviselője, és egy államnak a feje — legalább egyik egyeduralkodó — sem uralkodhatik kevésbé zsarnokilag vagy önkényűleg, hogy azonban forradalom ki ne tüssön az országban.

A chinai császárnak minden elő van írva. Egész élete csupán köteleminek teljesítéséből áll. Még arra sincs feljogosítva, hogy érdemtelten egyéneket miniszterekké tegyen, mert vele szemben állanak a tudós osztálynak megtámadhatlan felszólalása és a szent könyvek, melyek oly idősök, mint az állam maga, és az ország tulajdonképi constitúciójának okmányait képezik.

Teljesen téves fogalmakkal bir a művelt Európa a chinai császár viszonyáról az ország népéhez. Schukingnál — egyik szent könyvben, a mely egyuttal a világ legrégibb történeti műve is — írva áll: „Mit az Ég akar, azt óhajta a nemzet is; mit a nemzet jutalmazandónak vagy büntetésre méltónak tart, azt az Ég is megjutalmazni vagy büntetni óhajta... legyenek tehát azok, kik kormányoznak előví-gyázók.”

Tang császár azt mondta: „Ha az uralkodó a jó kormányzás utjáról letér, akkor eljátszodta jogát a trónhoz.” És, Confucius után a leginkább tisztelt államölcs, Mencius, azt mondta: „A nép a legfontosabb elem az államban. Ki a népet erővel leigazza, az zsarnok, ki pedig humanitással meghódítja, az király.”

Zsarnok, önkényes és jogtalan kormány-tettet egy tekintik, mint államcsíny, és a nép-

elfogja. Kivált ujabban, hogy a közteher szaporodott. Hasztalan mondja a kormány: Nézd, nemzetem, ennyi s ennyivel növeltem pénzhiteled a külföld előtt. A nemzet, már ennek illető tagja csak annyit tud, hogy neki új cukor, kávé stb. adót kell fizetnie, minőt eddig még nem fizetett, s elkeseredik.

Az ellenpárt pedig ebből fegyvert kovácsol magának. Tudja jól, hogy elég kérdés még mindig rendezésre, tisztázásra vár nálunk új államháztartásunkban, hogy e rendezés mennyi nehézséggel jár. De miért ne tenné túl magát egy kissé s tudomás, lelkiismeretén, midőn hasznot huzhat belőle? Olcsó haszon, olcsó fegyver a közélettelenség szítása! Legalább is könnyebb, mintha azt kísértene meg kimutatni, hogy neki azért van több joga az ország vezetéséhez, mert inkább birja gyarapítani, inkább birja érvényre juttatni a nemzet tetterjét.

Ennek kifejtése egyik legfontosabb tényező nemzetünk felemelkedésében, s akkor fog Magyarország igazán erős és minden irányban hatalmas lenni, ha a török átkon a szenvedélyes pártoskodáson kívül legnagyobb bűnét a zsiabasztó ázsiai kényelmeskedését leveti, s munkálkodik erős akarattal, el nem lankadó tevékenységgel, a maga, a saját ügyeiben: nem várva mástól mindent, s nem okolva mást mindenért.

Olaszország viszonyáról Ausztria-Magyarországhoz és Németországhoz legközelebb a Temps fontos nyilatkozatát közölt. A lap nem aggódik miatta, sőt előnyt lát benne Franciaországra. Az osztrák-magyar-német szövetséget Bismarck herceg bizonyosan azon szándékkal kötötte, hogy azon hatalmak közlekedését, melyek Németország ellen köthetnének szövetséget, megakadályozza. De a szövetség csak védelmi, tehát békés jellegű volt. A gasteni egyezség, arra levén rendeltetve, hogy a status quo fenntartassék, mely az 1870—71-iki háború által alkotott, bizonyos értelemben Franciaország ellen volt irányozva; de sem ez, sem más hatalom ellen nem foglalt magában fenyegetést.

Olaszországnak a német-osztrák-magyar szövetséghez való csatlakozása nemcsak azt jelenti, hogy elejti igényeit Tirolra, Albániára s egyáltalában az adriai partvidékekre s nem tesz ellenvetést Ausztria-Magyarországnak azon terve ellen, hogy Szaloniki felé nyomul. Olaszországnak e szövetségbe lépése azt is jelenti, hogy a római kormány felhagyott beteges nagyobbdása vágyaival s becseslő azokat mostani birtokainak biztosításával, mely biztosítás különben meglehetősen fölösleges. Olaszországnak e szövetségbe lépése nyereség a szomszédokra nézve, mert míg Olaszországot senki sem fenyegette, Olaszország igényeivel és agitációival többé-kevésbé mindenkit fenyegetett.

nek a chinai alaptörvények értelmében nem csak joga, de kötelessége is forradalmat idézni elő.

Siu-an-Wang király megkérdezte egy alkalommal Meng-Tséu (Mencius) bölcset: „Igaz-e, hogy Wu-Wang, a harmadik dynastia alapítója, a második dynastia utolsó királyát, Cheu-Sint, megölette?” Mire Meng-Tséu tiszteletteljesen így válaszolt: „A történelem mondja.” A király ismét kérdezte: „Van-e joga egy alattvalónak a fejedelmet a tróntól megfosztani vagy pedig meg is ölni?” Meng-Tséu így válaszolt: „Ki az emberiségen tolvajlást követ el, rablónak hívják. Ki az igazságot lopja meg, zsarnoknak hívják. De a rablók és zsarnokok egyes, elvetemült s rokonai és barátaitól elhagyott emberek. Mindig csak azt hallottam mondani, hogy Wu-Wang egy ilyen fajta embert, névszerint Cheu-Sint megölt, de soha sem hallottam mondani, hogy fejedelmét és uralkodóját ölte meg.”

Ezen, körülbelül kétezer év előtt mondott párbeszédet, olvassa minden chinai, egyikében a hivatalos klasszikus könyveknek, melyet „Meng-Tséu”-nak neveznek.

E párbeszéd s a bölcse nyilatkozata minden-esetre kissé erős volt az egykori császárnak, Hong Wunak s kijelentette elhatározását a classikus művek kiadásánál, hogy Meng-Tséu könyve kihagyassék s kijelentette, hogy el van tökélye mind-n kísérletet, hogy őt e szándékáról lebeszéljék, szigoruan és írgalmatlanul halállal büntetni. Erre azonnal kihallgatásra jelentkezett egyik bölcse, hogy a könyvről beszéljen s kopor sóját is magával hozta a palotába. Hong-Wu császár annyira megindult, hogy engedett és ma Meng-Tséu könyve ép oly hivatalos, mint Confucius maga, s Chinában a második bölcsekné tartatik.

Mindemellett is néplázadásokra ritkán van

Hirdetési díjak.

Egy négyesőz centiméternyi tér ára 2 kr. Bélyegdíj minden hirdetés után 30 kr. Nagyobb és gyakoribb hirdetéseknek külön kedvezményt is nyújt a kiadóhivatal.

Hirdetéseket fölvesznek:

Bécsben: Oppelik Alajos Stadt Stubenbastei Nr. 2. (Eckhaus) der Wollzeile 36.) Haasenstein et Vogler (Wallfisch-gasse 10) Rud. Mosse Publicistische Bureau. Budapest: Haasenste. és Vogler hirdetés közv. irodája. Goldberger A. hirdetések vérteli irodája Budapest Szervitátor 3. sz.

Ügyittési csikhek

garmond sora után 25 krajczár fizetendő.

Az osztrák képviselőház legközelebbi ülészakán indítvány fog tétetni a vasárnap szentesítése tárgyában. Az ipartörvény tárgyalásakor azt akarják indítványozni, hogy „az iparos vagy kereskedő segéd nem kényszeríthető arra, hogy vasárnap és ünnepeken dolgozzék s hogy idevágó vonakodása nem adhat okot a szolgálati viszony felbontására.”

A panszlavizgatás központja, mint Belgrádból érkezett jelentések mutatják, jelenleg Szerbia fővárosában van és onnan intéztetnek a magyarországi szerbek közti mozgalmak. A szerb kormány az utóbbi napokban erősen hangu felszólítást intézett a belgrádi metropolitához, hogy kevesebbet foglalkozék politikai kérdésekkel és tevékenységét inkább az egyházi ügyekre fordítsa. Ennek következtében a szerb metropolita és a kormány között ellentétek fejlődtek ki. A szerb kormány e felszólalását azzal indokolja, hogy Belgrádban attól félnek, hogy Ausztria-Magyarországban és Belgrádban tapasztalható és onnan kiinduló panszlav üzelmek ellen fog szólni. A szerb kormány idejekorán állást akar foglalni a propaganda ellen, hogy az esetleges felszólalásra kielégítő választ adhaszon. Annyi kétségtelen, hogy Belgrádban is attól tartanak, hogy az orosz kormány újra megkezdte kltipolitikai akcióját, mely egyelőre oda irányul, hogy a szlávokat Ausztria-Magyarországon felizgassa és céljainak megnyerje.

Az orosz tisztetek elfogatásához Lembergől táviratozzák: A Przemysban elfogott két orosz tiszt ügyéről a „Dziennik Polskinnak” jelentik Przemysból, hogy Pajcygn alorcedes a városi vaspálya mérnökéket utazott s mintilyet ajánlották a galicziai vaspályák igazgatóságához. Przemysl környékének részletes térképén kívül még az erősség vázlatait, — a przemysli és krakkói erődkről, és azok megtámadásmódjairól szóló orosz füzeteket találtak az elfogottaknál, melyekbe széljegyzetek is voltak írva; továbbá az orosz hadügyminiszternek Protopopov ezredeshez, a galicziai erősségek s közlekedési viszonyok megvizsgálása ügyében intézett rendeletét. Az elfogottak Przemysl egész környékét beharagolták s valamennyi magaslapon s uralgó ponton vázlatokat vettek fel.

BELFÖLD.

Nagy-Szeben, 1881. aug. 29.

A román kiállítás, mely e hó 27-én nyitottat meg, és az erdélyi román nemzeti irodalmi egyület nagy gyűlése, mely hasonlóképen 27-én tartotta megnyitó ülését, Magyarország és Erdélynek minden románakta vidékéről, sőt nagy Oláhországból is számos idegent hozott városunkba. F. hó 26. és 27-én a reggeli vonatok tetemes megkezdéssel érkeztek be, s a bejövő idegenekkel zsufoláig felt társaskocsi és többi fogatok robagása városunknak némi nagy városias képet kölcsönözött.

Az utcákon is tapasztalható volt az idegenek tödulása.

szükség Chinában, mert a tudósok conservatív eleme által a közvélemény gyorsan és hatalmasan nyílvánul. A sajgó nincs censurának alávetve. Bizonyos hivatalnokoknak azon speciális feladatuk van, hogy a király előtt egyes tárgyakat szőnyegre hozzanak és ezen ugyszólván előterjesztéseket azután a császár válaszával együtt a hivatalos pekingi újságban kinyomatják.

Ha a chinai birodalomnak magán, valamint közéleti elvét s az irányado alapokat akarjuk kiemelni, melyeket igen nagy okaink vannak komolyan és figyelmesen megvizsgálni akkor azt kell mondanunk, hogy:

A kegyelet éire a benső, az erkölcsi, a felősség és viszonyosság elve a külső alapköve azon nagy társadalmi épületnek, melyen a „mei nyoi birodalom” emelkedik, s mely az összes emberiség egy harmadát teszi ki.

Soha sem volt még ily nagy, egyszerű, tartós és az illetők taunsága szerint boldogító társadalmi rendszer az emberek között. A chinai állam most már több mint 4 ezer év óta áll fenn.

Tartósságban túlélt mindent. A lehatalmasabb világhódítók alá kellett magokat vessék China organizatiójának. A benyomuló győztes idegen népek számtalan főnyi hordái elonyésztek benne, mint a csepp a tengerben. S mi éppen a földolag — mindenki boldognak érzi magát ezen organizatió mellett.

Kinek köszönhető ez?

Egy józan gondolkodású, tisztességes gondolkodó fő sem fogja arrogálni magának, hogy társadalmi és történelmi jelenségek és tüneményekre tökéletes felvilágosítást adhat. A jelenségek nagy részét mindenha megmagyarázhatlanak tartandja, és ezen tudatlanság leginkább az

A római császárhoz címzett szálloda nagy termében 1. hó 27-én délelőtt 10 órakor nyitotta meg a román egyet gyűlése. A terem csak lassan-lassan telt meg vendégekkel. A karzat a hölgység számára volt fenntartva. Szeben megye főispánja Wächter Frigyes és a gör. kol. püspök Román Miron metropolita is jelen voltak és egy emelvényen az elnöki és bizottsági tagok széke mellett helyet foglalva, részt vettek a megnyitási ünnepélyen.

Az „Associatiunea” nagy gyűlését annak ősz elnöke, Cipariu kanonok balászfalváról nyitotta meg. Mellette foglaltak helyet az alelnök Bologa kir. tanácsos és a bizottsági tagok.

Az elnöki megnyitót után Baritu ur, az egyet titkára mondta el az egyet mult évi működésének jelentését. Ezután több rendbeli bizottság választotta meg, az egyet pénztáralap és vagyon megvizsgálására, a tagsági díjak beszedésére, új tagok felvételére, a jövő évi budget megállapítására és a jelen gyűlés elé terjesztendő indítványok megvizsgálására.

Ezzel az első ülés befejeződött. A jelenlevők szót akartak oszolni, midőn felhangzott egy felszólítás, hogy pár percig még türelmesek legyenek, mert Kosma Partén a kiállítás elnöke megnyitott beszédét óhajtán elmondani.

Déli 12 órakor megjelent Kosma Partén, mint elnök és több bizottsági tagja a kiállításnak az emelvényen. A kiállítás elnöke megnyitotta a foglalt helyet a románok mellett. Nem hisztük — ugymond — hogy valaki felelőssé tegye a románokat, hogy ők az 1848-ik év előtti helyzetük következtében, midőn minden ipar és kereskedelemről és a nyilvánosságól ki voltak zárva, onnyire hátramaradtak. Azt sem hisztük, hogy jogos volna-e panaszt tenni a miatt, hogy az oláhok gyauusítottak és nem támogatattak olyan mértékben, mint a hogyan megérdemlik.

Ilyenmül panaszoknál nem volna szabad elelőadni azon tartást, melyet az irányadó nyilvános hangok az állam és kormány ellen hangoztattak.

Hogy a magyar kormány azon nézetből indult ki, miszerint az alapszabályok értelmében a kiállítás rendezése nem tartozik az „Associatiunea” hatásköréhez, nem lehet a románok szabadságának korlátozásaként tekinteni, minthogy a kiállítás mégis a legnagyobb megelégedésre létrejött.

Kétségtelennek látszik, hogy az eredmény, melyet a kiállítás elért, inkább a magyar állam és kormány mellett szól, semmint Kosma Partén elnöki megnyitója.

E megnyitó beszédet viszonzotta Barboloviciu Alimpu gör. kath. esperest.

A történelmi társulat zárgyűlése.

Eperjes, aug. 28.

A történelmi társulat vasárnap tartá meg Eperjesen zárlését.

A bizottságok lemasoltak vagy ötven Árpád-kori oklevelet, jobbra, kiadatlanokat, vagy olyanokat, melyek hibás kiadásokban állottak rendelkezésünkre; új adatokat derítettek föl a XV., XVI. és XVII. századi történelem számos homályos pontjára s bár az idő rövidsége nem is engedte meg a mélyebbre hatást, szerezettünk tájékozást a Sáros megyében őrzött roppant becses történelmi anyagról s megvan a lehetőség, hogy azt később bővebben kiaknázhadjuk. E jelentések olvastattak fel.

A megyeház nagy terme d. e. 10 órakor a legdiszesebb közönséggel telt meg. A nagyszal. fejű Pulszky Ferenc, Matyasovsky főispán, Péchy Zsigmond alispán, Smolka Szaniszló, Szilágyi Sándor stb. foglaltak el, a karzatokon díszes hölgység foglalt helyet. Csakhamar kezdetét vette a hosszú tárgysorozat, melyet a közönség folytonos figyelemmel és érdeklődéssel hallgatott végig.

Pulszky Ferenc rövid elnöki megnyitó beszéde után dr. Thallóczy Lajos érkekezése jött a sora, „Egy eperjesi kereskedőről a XVII. században”, mely egy alakot vezr ki az eperjesi kereskedő-testületből, mely már 1370 óta rendszerezett társaságot képezett.

zal van kifejezve, hogy mi európaiak, a chinaiaknak első sorban szerencsés fajtulajdonságokat tulajdonítunk. Tényleg valóban sokkal egészségesebb idegzetűek is, aint mi. Magasabb életkorú érnek el, nyugodtabbak s köztük vannak a legnagyobb erejű emberek a világban. Elmebetegségek és zavarok majdnem soha s m fordulnak elő. Szóval birnak minden kiegyesztő sajátságaival morális és socialista rendszerüknek, a melyről szülnék.

De ezenfölül, a mit józan ésszel is kimondhatunk, ehez egy második factor is járul, t. i. egy olyan embernek az élete is, kit teljes joggal az emberiség legnagyobb jóltevőjének kell neveznünk, ki csak valaha élt a földön, érte Confucius mulkódását.

Confucius törekvéseit, azoknak értelmét valamint egész lényét, sokkal inkább kell méltatnunk, mint az a mult évszázadban történt.

Confucius a moral és állambölcsesség Newtonja.

Előtte feküdtek a régi chinai évkönyvek. Tanulmányozta ezen gazdag tapasztalati anyagot, és felfedezett részeit deductio, részeit inductive, egy általános, egyszerű elvet, melynek alkalmazása ugy a magán, valamint a nyilvános életben, folytatódóan annak minden phasisába átmenve, alkalmasnak látszott neki, hogy a társadalmi rendszerbe egységet hozzon, s az emberek boldogságát lehetővé tegye.

Enrópában sem e jölétet, sem pedig a magán és nyilvános moral formalis egységét nem bírták megtalálni. Ha rá bizza magát az ember eme monddásra: „adjátok meg a császárnak a mi a császára, és istennek a mi az istené,“ akkor azonnal halljuk is rámondani: „Istennek inkább kell engedelmkedni, mint a törvénynek.“ Ilyen és ehez hasonló ellentmondásokat Confucius lehetetlenné tett.

Az élénken megéljenzt értekezés után Pulszky bemutatja rokonszenves szavak kíséretében Smolka Szaniszló urat, ki elkészvén a mult heti nagygyűléstől, csak most juthatott Eperjesre. Smolka németül választott élénk figyelem között e szavakra. Kezdi azon, hogy régóta tart már az összeköttetés a két nemzet között, mind a kettő egy időben ébred történelmi életre. Válaszolja a különbséget a két nemzet története közt.

Élénk éljenzés fogadta e beszédet; mely után Szilágyi titkár felolvasta Bubics Zsigmond nagyváradi kanonok táviratát, melyben a társulatot Sz.-László váradi temploma alapfalainak felfedezéséről tudósítja.

Dr. Fehérpataki László, a megyei bizottság előadója, felolvassa jelentését az Eperjesre behozott családi levéltárakról. A bizottság átnézte a Berzevich, Berthóty, Flitz, Izdenczy, Kohányi, Péchy és Usz családok levéltárát, ezekben a mohácsi vész után már nagyobb az oklevelek száma, de a levéltár összeállítás okiratai 1600-tól kezdődnek; a megye-gyűlési jegyzőkönyvek pedig 1561-től.

A megyei levéltárról Reizner János, a központi bizottság segéd-előadója tett jelentést. E szerint a megye legrégibb oklevele 1437-ből való s ezt követi Matyas egy 1478-iki kiadványa. A mohácsi vész után már nagyobb az oklevelek száma, de a levéltár összeállítás okiratai 1600-tól kezdődnek; a megye-gyűlési jegyzőkönyvek pedig 1561-től.

Ezután Lasztóky László előadja röviden a városi levéltárról szóló jelentését. Legrégibb V. István ifjabb király egy oklevele; ezután mintegy 100 darab a mohácsi vész előtt. A későbbi oklevelek száma több százra megy, különösen képviselve van Bethlen Gábor és I. Lipót kora. — Különbön átadja az általa kiadott füzetet, melyben legfontosabb akták rövid regostáiban foglaltatnak. Kiss Béla szintén e levéltárról ad számot, mely 20,000 darabnál többet foglal magában. Nevezetes a magdeburgi városkönyv, melyet az ország hét szabad városa (Buda, Sopron, Pozsony, Eperjes, Kassa, Nagyszombat, Bártfa,) törvénykönyvül elfogadott. Gazdag adatokban a hányamfévelésre nézve is. A kis szebeni levéltár, mely sok viszontagságon ment keresztül, szintén Eperjesre szállítottot be; ez mindössze 65 darabból áll, legrégibb darabja 1400-ból való. Hahn Lajos még pár szóval jelentést tett az általa átnézett aktákról; szavaiból kitűnik, hogy Eperjes jegyzőkönyvei már 1424-től kezdve szakadatlan sorban meg vannak őrizve. Felemlít végre több oklevelet, melyek a reformáció korára nézve nagy fontosságúak.

Szadecsky Lajos a dugzagad s eddig még keflőlen nem méltott bártfai levéltárát ismertette, mely városnak múlttörténelmi méltatását a régészeti bizottság fogja előadni. — E levéltár legelső darabja 1317-ből való. A XIV. század elejétől már százakra megy az akták száma, mely a XV. században már négyezerre rug.

Petró József a Bánó-család ostripataki levéltárában tett kutatások eredményéből számol be; 9 láda űzi az okmányokat, melyek jobbra birtokviszonyokra vonatkoznak. — Legrégibb eredetije e levéltárnak 1350-ből való.

A jernyei levéltárról, mely a Szinyei Morse család tulajdonában van, Hahn Lajos csak rövid ideiglenes jelentést adott; e levéltárát, mely 4 Árpád-kori (csak egy van kiadva) és százal több vegyes korszakbeli oklevelet, közte sok fontosat tartalmaz, a zárgyűlés után Pesty Frigyes fogja bővebben átkutanni.

A margonyai bizottság jelentését dr. Szentkláry Jenő olvassa fel. Beszámol nyolcz Árpád-kori oklevélről, melyeknek legrégibb darabja 1278ból való. Az Anjou-koriak száma 55. Átnézte a bizottság összesen 54 csomagot, ezekben 2007 darabot, sokat leirt, sokat kivonatilag jegyzet föl. Különbösen sulyt fektetett a mohácsi vész előtt fennállott községek.

Csontosy János az idő előhaladottsága miatt csak egy részét olvassa fel a könyvtári bizottság jelentésének. Átvizsgáltak hét könyvtárt, melyekben legbecesebb egy „Tractatus

Ó a kegyesség nagy elvét állította fel, irataiban és beszédeiben az élet minden viszonyában következtetéseken érvényre emelte, és evvel a legnagyobb bölcsészeti kísérletet is keresztül vitte szerencsésen — egy olyan kísérletet, mely előtt elenyészik minden természetudomány — t. i. megmutatta, hogy egy nagy állam egyetlen egy ethical elven a legszerencsésebb eredményre felépülhet.

Confucius, a leggyöngédebb és legerőteljesebb ember, egyuttal törekvéseinek martyra is, csakis érzelmeinek nagysága által oda vitte, hogy egészen és nagyban vére, a jámborság, szoliditás és erkölcsiesség szelleme hatja át a több mint 5-öd fől száz millió lélekből álló országot, és hogy a relatív boldogság, melyet egyáltalában az ember élvezhet, követőinél sokkal nagyobb mértékben található, mint bármely más tan híveinél.

Es ezen egyszerű polgár ember, most már több mint harminfél ezer év óta halott, az egyetlen valódi uralkodó Chinában. A chinaiak joggal hívják őt „trón nélküli királynak“ — mert a mint Meng-Tseu mondja: „ki a népeket humanitással hódítja meg az valódi király.“

Popper József után.

A HÓRA LÁZADÁS román szempontból s Siulutiu érsekek erre vonatkozó kézirati műve.

(Az Observat. s Gaz. Transilv. után.)

II.

Bukarest, 1881. márcz. 18.

(Folytatás.)

Mily különbség közte s a magyar Szilágyi közt. Ez Hóráról szólván, mond-

contra haereticos Bohemicos“ című 1488-ki augsburgi incunabulum, egyike a legtrikább nyomomatoknak. Legtöbbször találta a sebei barátok könyvtárában, melynek kódexei a régi lechnitzi és látókői — lapis Refugii stb. — kolostorokból kerültek mostani helyökre.

Végül Pulszky Ferenc elnök előadja röviden a régészeti bizottság jelentését, ennek előadóját Myskovszky Viktort helyettesítvén. E bizottság gazdag tanulmányi alapra talált e vidéken, melynek városai Eperjes, Kis-Szeben, Bártfa, Zboró régi műemlékeiket híven megőrizték. Kiemeli az eperjesi gótistílt plébánia templom szép főoltárát, a szentély gothikus faragott székeit, régi vasrácsoszáta. Holländer eperjesi éremgyűjteményében több unikumra talált, ezek között különösen Székely Mózes erdélyi fejedelm arany pénzére, mely a legnagyobb ritkaságok közé tartozik.

Egy óra felé a hosszú gyűlés tárgysorrendje ki volt merítve, s Pulszky meglepő hangon mondott köszönetet az egész megyének azon pártalan szívességet s áldozatkészséget, mely társulatunkra nézve lehetővé tette, hogy eperjesi kirándulásunkat a legeredményesebbek közé sorolhatjuk. Matyasovsky főispán és Szilágyi Sándor társulati titkár bucsuszavai után a gyűlés egy órákor véget ért.

Az eperjesi kirándulás mely nyomokat fog történelmi irodalmunkban hátrahagyni.

A „Vörös-kereszt egyet.”

A magyar szentkorona országának vörös-kereszt egyete igazgatóság tisztelttel kéri az egyet tagjait és pártfogóit, hogy egyrészt a v. segélyző négyelet főkiáit az alapszabályok 9. és 10. §§. értelmében minél előbb átalakítsák, ott, a hol még nem léteznek, új főkegyeket alakítsanak és a választmány névsorát völközöljék, hogy meg ez év folyamán a megyei, vidéki és városi választmányok az alapszabályok 19. 20. és 21. §§. szerint szervezkedhessenek és a közgyűlés által reájuk ruházott feladatnak eleget tessenek. A főkegyetek megalakulásáról szóló jelentéseket annál inkább kérjük meg ez év november végeig beiktatni, hogy a december hó leginkább a megyei, vidéki és városi választmányok szervezésére fordíthatassék és az idei évi jelentésben az egyet működésének hí és részletes képét adni lehetséges legyen. Alapszabályokkal, aláírási izekkel és egyéb nyomtatványokkal a központi iroda mindenkor készséggel szolgál.

Szíves tudomásul közöljük, hogy az egyet tagok száma meghaladja a 29,000-et. Az egyet vagyon pedig következőleg áll:

Gróf Károlyi Gyula ur által a takarékpénztárba gyűmölcsözleg elhelyeztetett . . .	55,183 frt 30 kr.
meg be nem folyt tagdíjak . . .	3,772 „
ként levő alapítványok . . .	13,900 „
A központi pénztárnál: értékpapirokban . . .	68,150 „
takarékpénztári könyvekben . . .	14,000 „
készpénzben . . .	1,098 „ 55 kr.
ként levő ajánlatok a kórházi alapra . . .	9,750 „
A központi pénztárnál összesen . . .	165,853 frt 85 kr.
A főkegyeteknél készpénzben . . .	23,225 „
továbbá Budapest fővárosától felajánlott kórházi telek értéke . . .	30,000 „
Az egyet vagyon: . . .	219,078 frt 85 kr.
A fent kimutatott összegből 23,035 frt a kórházi alapot illeti.	
Budapest, (II. Lánchid-utca 1.) 1881. augusztus 28.	
A igazgatóság.	

ja: „O szívében hordozta a nép sorsát s felszabadítását, ő nem árulta el soha az ügyet, melynek alárendelte egész tevékenységét, s melyért feláldozta egész életét, sőt ellenkezőleg annak mind végig, a legiszonyosabb halálig, hive maradt.“ De az „Observatoriulu“ e Sancho Pánzaja szerint Hóra nem hordozá szívében a nép sorsát s felszabadítását, hanem ellenkezőleg ragadozó vadállat volt, csak arra jó, hogy egy abrudbányai vadász lelője.

S hogy a félrebeszélés tetőpontját érje, az ismeretlen nemes, az akademia nagy birtokosaihoz fordul, „kik tudják a történelemből s szülikei elbeszéléseiből, mit jelent a népfelkelés.“

Legyen megnyugodva Verbőczynek nemes imádója! A román akadémiának nincs szüksége uraságot nemesi tanácsaira. Tudja ő, mit akar: tudományt és világosságot s nem felkelést a népek, melyet uraságtok nemesei és igazságos eljárásai oly annyiszor ejtettek kétségbeesésbe.

De térjünk át most a vitatárgy alapjára. Az akadémiához tett jelentésben megemlítettem néhai Siulutiu Sándor metropolita kézirátát is, mely a balászfalvi érseki könyvtárban van.

Ime jelentésem szövege: „Hóra s a nyugati havasokon levő román nép történetje. Néhai Siulutiu Sándor metropolita sajátkezi írása; eleje latin, a vége cyrill betűkkel, nyolczadrét, 95 számozatlan iv. Az első rész Hóra lázadását tárgyalja, a másik rész ellenben néhány megjegyzést foglal magában az 1848 és 1849. évi

SZOMBATHELYI BÉLA

életéről meglepő hangon tartott igen érdekes feljegyzéseket olvasunk a „Pesti Hírlap“ mai számában, melyből a következőket adjuk:

Egykor sajátos módon hozott vele össze a sors.

Vakáció volt. A Balaton vidékén utaztam. Egy reggel Balaton-Füredről elindulván, Udvardon tula Balaton melletti országraton ballagtam. Egyedül voltam, utitársam már Veszprémen tula a rokonainál maradt. Meleg augusztusi nap volt. Az uton többször meg-megálltam. Nem tudtam eléggé betelni a háborgó beltengernek és gyönyörű vidéknek csodálásával.

Eközben az országraton egy alak jött utánam. Már messziről megismertem, hogy az értelmi osztályhoz tartozik, kissé különös járása is oly ismerősnek tetszett. Akárki lesz, gondolám, jó lesz beszélgetni társnak. S lassabban mentem, hogy elérjem.

Visszanézek . . . kit látok? — Azt, kívül legjobban óhajtottam volna találkozni. — Az én kedves Béla barátom volt!

Mily sajátos találkozás! S még hozzá egy irányban mentünk! Kölesönösen megörültünk egymásnak, főleg miután megmondtuk, hogy három napig meg együtt maradhatunk. Mindketten hazafelé tartottunk Vas megyébe. Béla Zircről jött, konkurálni ment oda bencésnek. Meg is ígérték neki, hogy a következő évben beveszik. Csevegett folytatunk utunkat, megfellelőztünk a gyaloglás fáradalmáról. Utunkban jót, rosszat megosztva, együtt mentünk aztán három napig.

Az 1868. év nyarán egy kedvelt színtársulata jött Szombathelyre. Ezen esemény Szombathelyi — akkor még születési nevén Theindl — Béla életére döntő befolyással hatott. Az iskolai törvények által megszorított engedelem dacára, Béla buzgó látogatója lön a színikörnek. Ifjúságának teljességében levén, a színjáték hatása alatt egy új világ tárult fel képzelete előtt: a színészi élet, a virágos mező.

De nem vette észre annak láthatárán a tornyosuló fellegeket. Nem látta a virágok alatt a töviseket: nem tudta, hogy még a tövisek alatt kigyók is sziszegnek: az ármányos intriguák, mik — sajnos — a színészi életben legtöbb keserűséget okoznak. Vagy ha sejtette is a nagy küzdelmeket, melyek előtte állottak, azoktól vissza nem riadt. Geniuszára hallgatott. Színeszszé lett.

A művészetért, nem magáért. Geniusza jól sugott. Szombathelyi Béla hivatott színészi tehetség volt. Bebizonyult. Élénk megjelenése, ügyes modora, gyors tájékozottsága, pezsgő kedélye, terjedelmes, érzékelő hangja mind arra való volt, hogy azokkal a színházi közönségeket lelkesítse.

Az országnak majd minden nagyobb városában megfordult. Ha gyönyörű hangjával, saját, merész technikájával a magyar dalokat, magyaros modoraitaival kisérve énekelte, a közönség reugeget tapsviharban tört ki, koszorokkal, nevének hangoztatásával és hódoitának mindenmütlei jelleivel árasztotta el őt.

Némely vidéki városban a rajongásig kedvelték. Bámulandó a gyorsaság, melylyel a színészi pályán oly hamar feltűnt. A babérok mellett, melyeket aratott, bőven kijutott neki az élet töviséből is. Hőben, hidegben sokszor nagy utakat tett meg családjával az országnak egyik határáról a másikig.

Legnebezesebb idősök következett reá nézve, midőn legnagyobb kincsét: hangját, hűlés

történelemre vonatkozólag. A mi az 1784-diki forradalmat illeti, szerző azt okmányok nélkül írta. Az egész kéziratnak alapját csak elbeszélései s három idegen szerző, u. m. Schneller, Milot s Kozma Pál képezik. Ez okon az illető egy rakás valótlanságot mond el. E mellett Siulutiu metropolita nem ismeri a Zaránd, Kolozs, Aradmegyék, Maros s Hátszeg tájain kifejlődött eseményeket, mely e forradalom történetében jelentékeny részt képez. Végül hozzátesszük még azt, hogy az illető szülői 1784-ben Hóra havasi emberei által üldözve levén, Siulutiu érsek nem őrizhette meg mindenütt lelkének függetlenségét, mely pedig némely tények megítélésében igen nagy súlyerővel bír.

S most lássa szerkesztő ur. E pozitív adatokkal szemben azzal, a ki írta, nem névtelen személyektől gyűjtött információk alapján, hanem a kézfogása s a szemlálása után, ezekkel szemben, mondom, előáll az „Observatoriulu“ névtelene s holmi valótlanságokat, még pedig oly colossalisokat erősít, hogy ha az emberek ma mind olyanok lennének, mint ő, az Isten még egy iszonyatosabb áramlattal semmisítené meg a világot, mint Noé idejében.

Ime mit mond ő: Balászfalváról vett információk szerint (kitől)?

Nem megfelelő az, hogy ezen kézirát a szerző (Siulutiu) sajátkezi írása lenne;

nem megfelelő az, hogy ezen kézirát latin betűkkel kezdődik s cyrill betűkkel végződik;

miatt elveszítette. Épen ezen időszyakban találkoztam vele elválásunk után 7 év múlva Sz. Fehérvárott. Le se irom, mily helyzetben volt. Sehoval szerződve nem volt; hangját kellett viszszerznie, beszélni is csak halkan tudott. Odaadással gyógyította torkát. A kura használt, hangja naponként erősödött; de előbbi csengetése soha vissza nem tért. Gondos neje és türelmes napa híven megosztották vele a téli idő nehézségeit. Béla pedig szívós lelki erővel tűrte helyzetét. Legfőbb örömet kedves kis leányában, Piroskában találta. Ezzel való játszásában tizte el gondjait.

Két év múlva Budapesten a korepi-uton sétáltam, egyszer csak előttem terem Béla, kedves nejevel karján a jó módnak minden jeleivel. A sulyos helyzet után, melynek szemével vártam láttam őket, alig hittem szememnek. Béla ekkor már visszanyerte hangját s a népszínházhoz volt szerződötve. Lakására menvén, ott meglepetés ért. Egy kipótoltt vesztésegről lettem értesítve. — A kis Piroška meghalt és helyette az élénk Sarolta játszadozott a pamlagon.

A kedves gyermek ép akkora volt, mint Piroška, mikor Szekesfehérvárott láttam.

Egyáltalán Szombathelyi Béla élete a pályájához kötött változások folyamata volt. Rövid ideig, de sokat élt. Sokan átment a szombathelyi bölcsőtől a kolozsvári sirig.

Jellemében legjobban előtűnik jószívűsége; ő csakugyan az volt, a ki „ha szépen bánnak vele, az inget is odaadja.“ Ritka jószívűsége mellett szől még az is, hogy még halalos ágyán is azt kívánta, hogy ellenfeleinek ő miatta baja ne történjék. Nem sok beszéddel, de szellemesen társalgott. Múlatni is tudott. „Száz itce, bort, száz szál gyertyát!“ parancsolt egykor szilaj jökevében.

Kötelességét pontosan teljesítette; szerepeit jól tudta. Egykor Szekes-Fehérvárott, szobájában fel s alá járva, egy folyóban hiba nélkül elmondta a Csák-beli király szerepét.

A népszínházról Aradra, majd Kolozsvárra szerződött. Tavaly a kolozsvári társulattal Bécsbe volt és tagja volt a küldöttségnek, mely a királyné ő felsége előtt tisztelgett. Szép jövő állott előtte. A sok hanyodás után, még csak ezután élvezhetett volna nyugalmasabb életet. De a sors nem úgy akarta.

Tegnap voltam édes anyjánál, annak rákos-árokutcai lakásán.

Kisirt szemekkel egyedül ült szobájában. Előtte a lesújtó sürgöny, melyen a címen kívül csak e szavak állana: „Béla halott, Ida.“ S e néhány szó elég arra, hogy a vigasztalhatatlan anya szíve nyugalomát veszítse. Ha betegségekben, rendes körülmények közt hal meg, ugymond, még könnyebben bele tudna nyugodni a végzetbe; de, hogy fiát férfi kora kezdetén a társadalmi ferdeség áldozataiké ragadja el előle a halál, abba belenyugodni sohasem tud. És mit mondjunk a megtört szívű nőről, ki férjét, a kis árvaórl, kik atyát vesztettek el benne?

A tapsviharak, miket aratott, elhangzottak; a nyert koszorúk elhervadnak, de emléke barátai és ismerősei körében sokáig fennmarad.

K. N.

TANÚGY.

Értesítés.

Az unitáriusok kolozsvári fótanodájában a beíratások szeptember 1-ől és 2-án esz-közölhetők a fótanoda helyiségében 29. sz. A

nem megfelelő az, hogy e mff 95 ivet tesz, mivel az 140 ivből áll;

nem tűnik ki a kéziratból, mintha a metropolita szülői, Hóra havasi emberei által üldöztek volna s több ilyenek.

Ennél merészebb arczátlanság még a San-Domingói lapokban se közöltetett valaha.

S hogy az illető megrettenjen az igazsák erejétől, kinyilvánítom egy neki, mint balászfalvi társának, miszerint Siulutiu metropolitának következő című kézirata: „Hóra s a nyugati havasokon levő román nép történetje“ sajátkezi írat, s nincs idegen kéz által írva, a mint ő urasága állítja; a kézirát latin betűkkel kezdődik s cyrill betűkkel végződik, s az egész nincs cyrill betűkkel írva, mint ő urasága mondja; az izek száma 95-öt s nem 140-et tesz, a mint azt az urak etősítik. E kézirát a balászfalvi érseki könyvtárban van, a néhai szerző könyvszekrényében. *) Ha ő, s ő uraságának felvilágosítója nem ismerik a sajátkezi íratot, az saját hibájuk, s mindenesetre elég szomorú, hogy másoknak, idegen országokból s nagy költségekkel kell a magyarországi és erdélyi könyvtárakat felkutatni, a véget, hogy az urakkal megismertessék a román kézirátokat s azok helyeit.

(Folyt. köv.)

*) E kézirát egyik másolata, mint Bianu J. C. ur biztosított, az elmúlt években Moldovanu J. balászfalvi tanár ur birtokában volt.

felvételi, pót és javító vizsgálatok 2-án és 3-án tartatnak meg. Az ünnepélyes megnyitás 4-én történik s a rendes előadások 5-én 8 órakor elkezdődnek. A tanodába belépendő tanuló bizonyítványával személyesen, szülői, gyámja, vagy ezek megbízottja kíséretében tartozik az igazgató tanárnál jelentkezni. Az elemi vagy gymnasialis osztályba lépendő tanulók szabályszerű bizonyítvány vagy ennek hiányában felvételi vizsga alapján vétetnek fel az illető osztályba, még pedig az elemi osztályba lépni akaróknak legalább 6, a gymnasialis osztályba legalább 10 évesnek kell lenni.

Kovács János,
igazgató tanár.

A „Kolozvári zeneconservatorium”-ban a folyó 1881/2-ik tanévre vonatkozó beiratások és felvételi vizsgálatok a jövő szeptember hó 1-ő napjától bezárólag 8-igig eszközöltenek az intézeti helyiségben (városi vigadó) délelőtt 10 órától 1 óráig zeneigazgató Farkas Ödön által.

E tanévben a következő tanszakokban nyújtatik oktatás, u. m. ének, zongora, összes vonós és fuvóhangszerek, zeneelmélet (összhangzat, ellonpontozat, fuga, forma-tan, hangszerelés.)

Miről a t. szülők, valamint az érdekelt közönség ezennel értesítettnek.

Kolozsvárt, 1881. augusztus 30-án.

Az elnökség.

Alsó-szénutezai gyermekkert.

Értesítés: az alsó-szénutezai gyermekkerthben az 1881—82-ik tanévre a beiratás sept. 1-én kezdődik; a rendes foglalkozás hétfőn, szept. 5-ikén, melyről a t. szülők tisztelettel értesítettnek. Kolozsvárt, 1881. aug. 30. Király Róbertné kisednevelőnő.

A városi polg. isk.

Értesítés. A városi polgári iskolában az 1881—82-ik tanévre a beiratások szept. 1, 2 és 3-ik napjain d. e. 9—12 óráig, a felvételi vizsgálatok ugyanezen napokon d. u. 3—6 óráig tartatnak.

Tandij a városi adófizető polgárok gyermekeire nézve félévénként 2 frt, mások a vidékiekre nézve 6 frt. Uj tanulók beiratási díja 1 frt, a tornadíj egy frt, íj. könyvtár díj 25 kr. Szegény, de jógyekeztetett tanulók szegényreli bizonyítvány alapján a tanári kar ajánlatára a tandij fizetés alól felmentést nyerhetnek s a szegény tanulók könyvtárából tankönyvet is kaphatnak. Deák József, igazgató.

Az első hazai takarékpénztár.

A lapok érdekes visszaemlékezéseket közölnek most az első hazai takarékpénztár keletkezéséről, Hájós János jubileuma alkalmából. Vas Gereben is leírta a takarékpénztár alakulásának történetét egyik regényében, de most közölt adatok annyival érdekesebbek, mert Vida Károlytól származnak, ki egyetlen hivatalnok abból az időből, mikor Fáy András hallatlan erőfeszítéssel az új pénzügyi részvényeseinek elhelyezésében fáradozott.

Élénken emlékezik Vida hogy a 60 forintos részvényt öt forintos részleteit mily nehezen kaphatta meg a „táblalírák”-tól, kik kármokadás közben gyakran neki, az akkor serdülő ifjunak, akarták az egész részvényt ajándékozni. Hogy a buzgalmat biztosítsa, Fáy először Széchenyit kereste meg, hogy részvényeket írjon alá. A gróf szokott nyájasságával hallgatva végig Fáy, de minél lelkesültebben beszélt az eszméről, annál hidegebb lett a nagy reformer tekintete. Végre, midőn Fáy azt várta, hogy mit szól a tervhez a gróf, ez azt kérde tőle, hogy evett-e már heringet? Fáy el nem tudta képzelni, mi köze a takarékpénztárnak a heringhez. A gróf aztán úgy találta, hogy Magyarországon igen kevesen szeretik a heringet, — melyet pedig ő olyan szívesen eszik. Ha többen ennének heringet és kevesebbnek telnék öröme a nagy disznótorban éspeszitakban, nem lennének oly rettentően kövér nép, mely megfullad tulajdon zsirijában. Pénzünk pedig, mondá a gróf, csak akkor lesz, ha kevesebb kövér ember lesz nálunk, ha a sok etpocseköltsé zsirifogyasztás helyett a takarékoságra szoknánk. — Takarékoság és pénz nélkül nincs takarékpénztár, a magyar nép nem takarékoskodik és alig ösmeri azt a fogalmat, mit pénznek hívunk, Szent meggyőződése, mondá, hogy Fáy eszméje meg fog bukni, mert a magyar nemzetben nincs meg a takarékpénztárak létesítéséhez szükséges elem, azonban mivel, mint Fáy mondá a gróf nevére szükség van. aláír ő is egy részvényt.

Fáy lefordázva hagyta oda Széchenyit, azonban a gondolat annyira hozzánőtt lelkehez, hogy Széchenyi baljósata daczára sem hagyott föl vele. Utánajárás, rádióputálás, érvelés, gyöngédebb és erősebb eszközök használata segélyvel sikerült végre az első részvényeket 60 frtjával elhelyeznie. S ez intézet végre is megnyílt, szerényen, szűk helyen, Bod Pál nevű becsületes magyar volt az, ki első betevőként 150 ezüst forintot bizott az intézetre. — Az első év alig 300,000 forint forgalmat mutatott, várjuk még mához tíz évet, s a takarékpénztár ötven éves jubileuma alkalmával, 300 millió fogalomról fog szólni a kimutatás.

Előpataki gyógyvendégek névsora

1881. augusztus 20-tól augusztus 27-ig.
Dr. Schaarschmidt G. tanár segéd, Kolozsvár 1. Jánosó Ernő kath. lelkész, Brassó 1.

Gyárfás Albert magányzó, S.-S. György 1. Czink János ifj. szígyártó, Kolozsvár 1. Szűts József nőszozó, Bukarest 1. Popea Zsuzsa iparosné 1. Szabó István iparos, Brassó 3. Panczu János birtokos, Bukarest 2. Tuza Antal iparos, Brassó 4. Jónás Jozsefa kereskedő, Gy. Fehérvár 1. Christoscu János kereskedő, Krajova 3. Tiszowszky Antal iparos, Brassó 4. Bartha Miklós hírlapíró, Kolozsvár 1. Buzgány Aron miniszter, tanácsos, Budapest 1. Smescu Sebastiza birtokos, Plojezt 2. Kantilli Helena birtokos, Plojezt 2. Kantilli Etunia birtokos, Plojezt 2. Szabó Károly mészáros, Orfálth 1. Lencs Lajos vendéglős, Brassó 8. Ziehn Leni magányzó, Brassó 1. Gaál Ferenc haszonbérő, Vizakna 1. Kádár József cipész, S.-S. György 8. Kende Kanutné birtokos, Czigány 1. Gyurtsik Pál házáló, Kis-Podrág 1. Legárd József tanár, Brassó 1. Muczig Mátyás gazda, Ilyfalva 1. Décey Ede fényképész, Budapest 3. Márkus Istvánné pék, S.-S. György 4. Horváth András vendéglős, Höltyövény 13. Dr. Trandafrescu Vaszilné orvosné, Plojezt 1. Schorg Károly haszonbérő, Brassó 4. Perli József fogorvos, Kolozsvár 2. Zameiner Louiza hivatalnokné, Brassó 1. Vigant Teréz magányzó, Bukarest 2. Holler Ferenc magányzó Brassó 1. Mosa Károly vendéglős, S.-S. György 10. Constantinescu Ilyés kereskedő, Bukarest 1. Petraki Emánuel kereskedő, Bukarest 1.

Összesen	96.
Közölve lett	1001.
Főösszeg	1097.

NAPI HIREK.

Kolozsvár, 1881. augusztus 30.

Helyi hírek.

— **Andrássy Gyula** gróf tegnap este indult innen a kíséretére rendelt románconsullal Sinaia-ba a vasuti állomáson, mint egy táviratból értesültünk, Rosetti külügyér, Ghika Demeter, számos román notabilitás, Bethlen Gábor gróf, Szentkereszt képviselő és órási közönség fogadták. Ghika herceg a király nevében üdvözölte, örömet fejezve ki, hogy a nagy magyar államférfi, Románia barátját Romániában fogadhatja. A bemutatások és készváltások után Andrássy négy lovas udvari hintón lakására hajtatott.

— **Kitüntetett kolozsvári iparosok.** A debreczeni iparkikálitáson tegnap osztották ki az érmekeket. E napon a kiállítást 5—6000 ember látogatta, köztük nagyszámú vidékiek, kik ez ünnepélyes aktusra randultak be. Varosunkból — mint tegnapi táviratunk már említette — nyolcz kiállító kapott a rangyermot u. m. Leckmüller József, Rottor János, Schulberger Károly, Ágoston István, Klein Mór, Papp István, Demjén Ágost és Dávid Péter. Ezenkívül többen kaptak ezüst és bronzérmeket. A kiállítást kedden bezárják.

— **A városunkban** állomásozó összes katonaság hadgyakorlatokra indul. A huszárság holnap reggel megy s a gyalogság esütörtökön. A hadgyakorlatok a Küküllő völgyében tartatnak s ide koncentráltatik az összes erdélyi katonaság, mint két hadakozó fél. A jövő hó 15-én térnek ismét vissza.

— **A nemzeti színház** tagjai és Márai B. mint főrendező két rendbeli nyilatkozatot tesznek közre arra a felszólalásra, melyet Temesváry irt a szomorú kimeneteli párba ügyben, s mely felszólalásból némely részleteket lapunk is közölt. A tagok nyilatkozatában a Temesváry iradjai fordítottaknak mondatnak. Állítják, hogy Temesváryné asszonynak kizárólagos használatára soha sem volt páholya, hogy az ismeretes affair alkalmával T. asszony sértést követett el s hogy Temesváryné asszony nem vette igénybe a Szombathelyi állítólagos sértésével szemben azt az elégtételt, melyet a színházi törvények nyújtanak a tagoknak. — Márai ur mint főrendező ugyanez utóbbi állítást bizonyítja be adatokkal. Mindenesetre a nyilatkozatokkal be kellene a nyilvánosság előtt fejezni e szomorú ügyet. Nem ide való. Az egész — elég semmis affair — áldozata ott pilen a temetőben visszahívhatatlanul, akármilyen pontosan fel is derítjük az okokat, melyek miatt a haláladó golyó elé állt.

— **Baka Othelló.** Nem is valami közönséges fika, de szakaszvezető. Tegnap este, csermalom utca 24 sz. házához vitették láto. toba ment egy asszonyhoz, ki ek férje gyakran van távol a háztól. A háznak egy férfilakója épen akkor olvasta fel a nőnek a férje által küldött levelet, mikor a baka odaérkezett. — A féltékenység ördöge addig sarkantyuzta a vitéz urat, míg belekötött a levelet olvasó férfiba és gyíklesőjét kirántva, a férfinak segítségére oda siető ücsösét megszabadlta. Hanem erre aztán vitéz baka uram is lefűletett; gyíklesőjét elvették és beszámoltak vele a rendőrségnél, őt magát pedig a katonai fővárdán adta szamba a rendőrség.

— **„Tilos a pipázás.”** A régi idők érdekes emléke látható a monostor-utczából benyúló rózsantezsa sarkán. Egy, az időtől megviselt fatábla csüng ott, a melyről minden egyéb felírást lemart az idő, egyedül azt hagyta meg, a melyben categorice meg van tiltva Kolozsvár lakóinak, hogy utczán pipázni ne merészeljenek. Tudvalevőleg, még e század első évtizedeiben, rendőri kiharást követett el, a ki égő pipával szájában, járt nyílt utczán. — Akármilyen érdekes is egyébképpen az a tábla, jó lenne ha társai val egyetemben újakkal cseréltetnék fel, minthogy kistűl a mellékutczákban, az hogy utca nevével jelző táblák igen fogyatékosak.

— **Időjárásunk** váratlanul meghűvösödött. A néhány napi tikkasztó hőség után tegnap délután eső esett, minden égi zene-bona nélkül. Ma reggelre hűvösös öszü szombat van.

— **Adakozás.** Ödv. Szombathelyi Béla és gyermekei javára begyűlt adományokról. I. sőt közlemény. Néhai Szombathelyi Béla, szerencsén véget ért jeles szülinévészünk, hátrahagyott özvegye s két kis árnya jószágolésére felbírva tévén-közé, kötelességünnek tartom a nyilvánosságnak színe előtt az eredményről a következőkben számolni. Adakoztak: dr. Groisz Gusztáv 5 frt, adtam 2 frt, dr. Hincz György 2 frt, adtam 20 kr, Tauffer Ferenc 2 frt, Rucska János 2 frt, Vizi Endréné 1 frt, dr. Bakonyi 1 frt, N. N. 50 kr, N. N. 50 kr, dr. Meizner János 2 frt, Máday János 1 frt, Plihai Ferenc 5 frt, David Antal 1 frt, Pall Sándor 2 frt, Kővári László 3 frt, Varga Dániel 1 frt, Dalehan Frigyes 50 kr, Reményik 50 kr, Tauffer József 2 frt, dr. Fischer Lajos 1 frt, Pataki Istvánné 1 frt, Kerekes József 50 kr, Ferencz József 1 frt, Lászlóczki Samu 1 frt, Éa is adtam 50 kr, Benigni Samu 1 frt, Váradai László 1 frt, Banyai József 1 frt, Nagy Lajos 1 frt, Fekete Pál 1 frt, Péterfi Dénes 1 frt, Székely Miklós 2 frt, Sz. A. 1 frt, Gyulai László 1 frt, Lugosi István 1 frt, Minorich Károly 1 frt, Gáman Zsigmond 1 frt, Gajzágó István 1 frt, Oscar Kother 1 frt, Sz. G. és József 2 frt, Veress Ferenc 1 frt, Fínaly Henrik 1 frt, Züllich Istvánné 2 frt, Kirschner Jákob 1 frt, Kirmayer Károly 1 frt, Mamica János 40 kr, Kiss Sándor 1 frt, Szabó Károlyné 1 frt, V. R. 20 kr, Gergely János 40 kr, Balla László 40 kr, BIASINI Sándor 1 frt, Bíró János gyógyszerész 1 frt, Tauffer János 50 kr, Deák Pál 1 forint, W. János 1 forint, Horowitz János 1 frt, Reisch Agoston 1 frt, Olasz Károly 1 frt, Hutless Károly 2 frt, Adler Antal 1 frt, dr. Szűcs Emil 5 frt, Váradai Károlyné 1 frt, D. Deák József 1 frt, Czink János 1 frt, Kilin Miklós 2 frt, Sámí Lászlóné 50 kr, Spaller Károly 60 kr, H. J. 50 kr, Gegenbauer József 1 frt, Helfi Adolf 1 frt, özv. Korbuly Gergelyné 1 frt, Ilyés Gábor 1 frt, N. N. 60 kr, Balint Gyula 2 frt, Szász Béla bíró 1 frt, Gál Lajosné 10 frt, Dorgó Albert 5 frt, Szász Béla tanár 3 frt. — Dobal Antalné ivén: Dobal Antal 10 frt, Woith József 3 frt, özv. Dobal Izsákné 5 frt, N. N. 1 frt 30 kr, Weisz Mór 5 frt, Girsik János 10 frt, Krasznai Mihály 1 frt, dr. Gálfi Endre 1 frt, Hirling Mihály 1 frt, Balog György 1 frt. — Fischer Lajosné ivén: Fischer Lajosné 3 frt, Kiss Mórné, Fischer Eszter 2 frt, dr. Weisz Miksa 1 frt, Kiss Mórné, Tauffer Mari 2 frt, Tauffer Adolf 1 frt, Bakosi Mari 50 kr, Kirschner Mór 1 frt, Kiss Samuelné 1 frt, Goth Manoné 1 frt, Heinszrich Szabesza 50 kr, Puskás Béla 1 frt, Poszler Gyula 1 frt, Bakosi Ferenc 1 frt, Kemény Kata 1 frt, Kuhn Bernátné 2 frt, dr. Perli Józsefné 1 frt. Összesen 171 frt 60 kr. Fogadják a nemesszívű adakozók az özvegy és árva köszönetét. Kolozsvárt, 1881. aug. 30. Szász Domokos. (Folyt. köv.)

Hazai hírek.

— **A királyról.** Alig van nap, hogy a lapok ne hozzanak hírt a király jótékonyaságáról, melyet személyek vagy intézetek irányában gyakorol. A köztudomásra jutott adományok azonban csak egy részét képezik annak, mint ő felsége általában jótékony cselekedet áldoz. Bizonyítéka ennek az alábbi két történet, mit a „Pester Lloyd” után közlünk, ilyen titokban tett adomány — már magánál az adomány természeténél fogva is — hány nem jutott nyilvánosságra. Egy törzstiszt szolgálati uton kérényt nyújtott be, hogy házassági cantiójának felét adják ki neki, mert szüksége van rá, megörült nejét akarja egy tébolydában elhelyezni. A katonai hatóságok nem határozhattak e kérényt fölött, egyedül ő felsége határozhatott fölötte. A kérényt tehát fölterjesztették az uralkodóhoz. Daczára a figyelemreméltó körülménynek, a király kijelentette, hogy e kérelemnek helyet nem adhat, mert különben oly praecedens teremtene, melyre a jövőben egy két megszorult tiszt mindig hivatkozhat. Ez elutasító végzéssel egyidejűleg azonban ő felsége katonai irodája felszólítást intézett azon csapatvezetők, a melyhez az illető törzstiszt tartozik s részletes jelentést kíván személyes viszonyairól és használatosságáról. A fölterjesztett jelentés constatálta, hogy a kérényező kitűnő, bátor tiszt, ki méltó arra, hogy a lehető legnagyobb tekintettel legyenek iránta. A király erre magán pénztárából hateret forintot küldött neki. Nemrég ezelőtt egy tábornok egy ingyen helyet kért fia számára a bécsi keleti akadémiában. Az aspiransnak azonban még egy, nem épen jelentékeny, mellékfűtelttel kellett volna teljesíteni. A tábornok a királyhoz fordult ezen fűtelt elengedésért. A király azt felelte, hogy nem engedhet elterést a főnálló szabályoktól, de majd a tábornok fiát saját költségén fogja kiképeztetni.

— **Falusi dráma.** Győr-Szent-Mártonban a napokban nagy tűz ütött ki. Egy jómódú parasztagazda háza állott lángokban és senki sem mert bemenni, kihozni a bent felejtett eszeösmőt. Az anya be akart ugyan rohanni a tűz közé, de a tömeg nem engedte. Ekkor a nőnek fivére, kivel haragban volt, berohant a házba. Abban a pillanatban leszakadt az égő tető. Az ünfeláldozó ember ennek daczára, kezében a gyermekkel, már-már kijött, mikor egy tűzrakáson át akarván ugorni, elesett, s egy égő gerenda rázuhant. Mikor odamentek fölemelni, a gyermek nem volt nála, belejejtette valahol az égő zsaratokba. A gyermek szünné égett holttestét a tűz eloltása után megtalálták, s nyomban el is temették. Az anya megörült, másnap pedig az ünfeláldozó testvér holttestét vitték ki a temetőbe.

— **Gyémánt-lakodalmom.** Torontálmegeyó Nákófalva községéből írják: Községünk legidősb polgára Czerni Mátyás földmivelő a napokban ült meg feleségével gyémánt-lakodalmát. A jó öreg Czerni 90-en felül van, az öreg asszony pedig 86 éves s mindketten ma is friss egészséggel ürvendnek. Hetven éves házasságuk alatt 34, mondák: harminczegy fi és leány gyermeknek adtak életet s ami a csodával határos, maig is él mind a harminczegy jó egészségben. A legidősb fi 66 éves. A gyémánt-lakodalmomra összejön az óriási család aprajagja csapnak az öregek tisztelőre vármegyére szóló takzit.

kodalomra összejön az óriási család aprajagja csapnak az öregek tisztelőre vármegyére szóló takzit.

— **A központi időjelző** állomás közleményei ez „Orsz. Ért.” szerint a földmívelési miniszter intézkedése folytán f. hó 26-ától a nagyszabeni, aradi, nagyenyedi, sepi-szt.-györgyi h. m. vasárhelyi, szegedi, szabadkai, maros-vasárhelyi, kassai, kecskeméti, kolozsvári, szombathelyi, pécsi, debreczeni állomásokkal táviratilag közöltenek. E tárgyban a miniszter az illető megyék főispánjai és gazda egyesületeihez a következő értesítést intézte: Oly czélból, hogy az időjárás adatok a gazdák által is felhasználhassanak, Budapestnél időjelző állomást létesítettem, mely naponként értesítéseket; ad ki. Ez értesítésekben a bel- és külföldi időjárásra vonatkozó adatok és térképek, valamint a jövő időre való kilátás foglaltatik. Ez értesítések postán küldetnek szét az azokra előfizetőknek. Hogy azonban a gazdaközönség minél gyorsabban értesüljön a jövő időre való kilátással, az időjelző állomás értesítéseinek ide vonatkozó részét távirati uton is terjesztjem fogom, és ezért elrendeltem, hogy az adatok az országnak több távirai állomásra a délutáni órákban táviratoztassanak és ez állomás hirdető tábláin kifüggesztessenek; oly állomások szemeltettek ki a végre, hol napilapok jelennek meg, melyek a jövő időre való kilátást a közönséggel azonnal közölhetik, vagy a hol a lakosság nagy része gazdasággal foglalkozván, a szobán forgó adatok iránt inkább érdeklődik.

— **A nagyszabeni** m. kir. postaigazgatóság következő hirdetményt teszi közzé: A nagyméltóságú közmunka- és közlekedési m. kir. miniszterium hó 10-ától 20-án 25786 szám alatt kelt magas rendeletével megengedte, hogy a bánfihunyadi postahivatal a Czegéld és Predeal közt közlekedő 201 és 202 számú gyorsvonatokkal összeköttetésbe hozassék. A bánfihunyadi kir. postahivatalnok az ott átvonuló gyorsvonatokkal való postai összeköttetés f. évi szeptember hó 1-étől kezdve berendeztetik. Mi ezennel közölni tétetik. Nagy Szeben 1881 augusztus hó 27. A m. kir. postaigazgató Föllert.

Vegyes hírek.

— **Gr. Bismarokról** a „Dél. Lapok” a következők adomát mondja el: Baits, varadiak gazdag szerb nagybirtokos egy lugosi szép magyar kisasszonyt jegyzett el magának, kinek Bismarok gróf is udvarolt. Bismarok ezután is sokat beszélgetett a vakító szépségű kisasszonnyal, s fölémlítette, hogy milyen gyönyörűnek a magyar hölgyek; a szentimentális hoszszuképti porosz leányok elbujhatnak mellettük. — „Nos, miért nem innen töltök választott ház feleséget? — „Kisasszony, egy porosz ur sohasem vesz el mást feleségül, csak porosz leányt.” — A kisasszony elpirult, a szerb vőlegény is, ki a meggyilkolt Ührenovits tejedelem után örökölte nagy birtokait. — „Az enyim a hiba” — szól Baits, célzatának véve a gróf szavait. — „Enjő öök el magyarnak, es nem a feleségem jön szerbnek.”

— **Leo pápa** és a jezsuita generális. P. Beckx jezsuita-rendőrőrnök Rómában veszélyesen megbetegedett. Egy jelenleg cseh főrdőben tartózkodó, a katolikus körökben nagy befolyással bíró nőnek a rendőrőrnök betegségeről a következőket írják Rómából: „Az agg beteg állapota pillanatilag kissé javult ugyan, mindamellett igen valószínű a visszaesés, és a generális magas kor mellett — Beckx már a 86-ik év küszöbén áll — a katastrófia minden nap beállhat. A f. hó 19-ik és 20-ik között éjelen a pápa meglátogatta a beteget, mely alkalommal a szent atyát hordágyban vitték. XIII. Leo egy már évek óta nem használt mellékaftjón hagyta el a vatikant. Néhány beavatott egyénen kívül senki sem sejtette a pápa távollétét. Visszamenet a pápa elhagyta a hordágyat, hogy kissé gyalogoljon: ez volt az első eset, hogy XIII. Leó, mióta pápa lett, Róma utcaizára lépett.

— **Mulatsva gyászolnak.** A siami király felesége és leánya elemeket Menam folyamokon hajózázni, csónakjuk felfordult, a hölgyek a vízbe fulltak és csak a holtestük volt megtalálható. Most temették el őket a hó tizenhatodikán. A temetés nem került sokba, csak egy millió forintba, a mi nem csoda, mert nemcsak a buddha vallás temetési szertartásait tartották meg, hanem csupa gyászról rendeztek előfuttatásokat, toronyjátékokat, sőt ezini előadásokat, közbe-közbe a változatosság kedvéért bele szurva a programba ájtatos meneteket, a holt testek pedig kiterítve fektüdtek. A gyászba került özvegy királyi részi vett mindenben és hogy a népből élénkebb tegye a fájdalom érzetét, valahányszor valahova ment, a nép közé arany és ezüst pénzeket, sőt siami sorsjegyeket is dobáltatott. Végre elérkezett a temetés, illetve a holtest égetés. Nagy menetben igyekezett ki az egész népség a máglyához, melyre a holtesteket ráhelyezték, aztán a király maga gyújtá meg a bérelt gyermekek és papok jajgatásai közt, a máglya elégeése után a hamvakat a Menam folyóba szórták, az el nem égett csontokat pedig arany edényekben a királyi sírba helyezték el, aztán újra kezdődött a mulatság. Nem csoda, hogy a temetésre összerutott az egész ország lakossága.

CSARNOK.

A Kieckleburyek külföldön.

Thaokoreytl.

(Folytatás.)

Mikor Lankin s én, megmegyünk reggelizni, látjuk, hogy ha nem a legjobb, de a legszembeszökőbb helyet Kiecklebury ladyék foglalták el, s hogy a londoni inas veszi el a cabine világát, a mint eszézzékel, tányérokkal terhelten az ajtón bebuik.

(Ugyan miért főznek nálunk a gőzhajón mindig salak kávé? Miért van nálunk a theának mindig olyan csizambórló ize? Miért oly ritka, silány a tej? S miért kell ép véres ürítzombot ebédelni? Miért? kérdem. Hisz más nemzetek hajóin igen jól étkezhetni. Nem vihető-e ki, hogy Brittanía, ki saját vallomásaként, a hullámokon

uralkodik, egy kissé figyelemre méltassa az élelmiszereket s tisztességes szakácsokkal főzessen? Hanem ezt az érdekes kérdést csak úgy zárjál közt teszem fel egy perczre, s most tovább folytatom elbeszélésem.)

Mikor Lankin s én a cabinebe be mentünk, akkorra az asztalok már mind tele voltak a legfalánkabb népséggel; s bár Kiecklebury ladyék mellett ép egy pár embernek ígérkezett még hely, a tisztelt lady, a mint észre veszi, hogy a kínálkozó ülés felé fordul tekintetünk, elterpeszkedik és széles ruhájával nagyobb tért oigal el, mint a mennyiro természet és mesterségnél fogva jogosítva van; hangosan kiáltozza: „Horác, Horác!” kézzel lábbal integot, mutogat vejenek, hogy az a maga szárnyán terjeszkedjék ki viszont. Itt tehát most nem reggelizünk mi. Majd csak harmadik felütéstől theát kapunk, meg azt a néhány szétmálló úrt szelet, ha jut osztályrésztünkül, melyhez senki másnak se volt kedve.

E perczben egy magas, fekete fátyolos ladytól, édes, tiszta hang csendül felém: „Tit-marsch ur!” Megittközöm a tűzölletteljes megletéssel mormogom valami fözönylatkozatot, mikor megismerem, hogy az a nő nem kisebb személyiség, mint ömöltósága Knightsbridge grónő, ki szintén theázik s vékony ujjacskaival ép kézszerűlt darabkát tördel egy belga lókupez, meg egy operájától szabadságot német hegedűművész köztül ép úgy, mint bármely más halandó.

Megsugom Lankinnak ő nagysága nevét. Az órnagy kíváncsian s tisztelőteljes fölemmel tekint felé. Még ő is hallott Pump Court remetésegeiben e divateszailagrol, kit férfiak, sőt nők is egyaránt csodálnak, — erről a szigorú, de egyszerű Dianáról, a hasonlithatlan Knightsbridge Aureliáról. Férje csak kis részben élvezte remek tulajdonságait. Hogyan is lehetett. A versenypálya s a rókavadászat képezi örömet, a Traveller-beli pipázó-terem, sőt mi több — ki-mondjuk-e? — a vanxhalli, kilivilagított ivárlatozatok, meg az omlatag flüti Terpsichore ballet-ugrások. Mert Knightsbridgenek meg vannak a maga hibái, — fájdalom — ezektől még az angol peerség se ment. Bár Dianát bírja nőül ne-jében, kertlve kertlű ama salonokat, hol ő komolyan s derűtlen ül trónjában, s ama pinze-helyiségekben található — fűstfelhőkbe burkoltat, az igaz, — hol a lompos kéményseprő ordító rekeden s részeg tömeg komédiázgatja ki a hatóságot. Tehát Knightsbridge lordnak is vannak hibái, de ezuttal mindössze köszvénye van, és pedig a Rajna mellettí Rouge et noir-burghban fekszik, hová neje most ápolására siet. (Folytatása következik.)

A

„Kelet” magántáviratai.

(Magyar távirati iroda.)

Budapest, aug. 30. A háromszéki határsértés ügyére nézve következő részletesebb tudótítást közölhetjük: a háromszéki határsértés vizsgálataira kiküldött vegyes magyar-román bizottság f. hó 24., 25. és 26-án tartott üléseikben vették tárgyalás alá a határsértés ügyét. Magyarországról részéről az általunk már közlött személyek vettek részt a bizottságban. Romániát képviselték: Cantilli ezredes, mint a hadügyminister megbízottja és Putnai a kerület prefekije.

Konstatáltatott, hogy a határszél hosszában 1500 hold erdő taroltott t. l. e. A románok ezt magukénak mondták, a magyarok Bereczk község tulajdonának tartják.

A románok e tekintetben 1792-ben kelt s az akkori osztrák és török kormány közti megállapodást tartalmazó magánjellegű román nyelven irt okmányra támaszkodnak, a magyarok pedig az 1792-ben kelt s az osztrák és török kormány közt létre jött határmegállapítási német és török nyelven irt eredeti okmányokra. A két okmány egymástól eltérő tartalommal bírván, a bizottságnak először is a fölött kellett dönten, melyik okmány szolgáljon a tárgyalás alapjául.

Ezen előzetes tárgyalás eredménye az lett, hogy a tárgyalás alapjául a magyarok által felmutatott eredeti okmány fogadtatott el. A tárgyalás folyamán kiderült, hogy a román őrház nem oly helyre építetett, mely az elött román birtoknak tekintetett. Miután a román képviselők csak szűk meghatalmazással bírtak, egyelőre elhatározatott, hogy statusquo ante fentartatik, míg a két kormány ez iránt egyezsége jut. A román őrkatonák viszszavonultak régi területükre, az őrház pedig fentartatik addig, míg a kormányok a tárgyalást befejezik.

Washington, aug. 30. Garfield állapota folyvást javul. Legújabb jelentések szerint a legjobb reménnyel vannak a beteg felgyógyulása iránt.

Felölös szerkesztő és kiadó-tulajdonos:

BÉKESY KÁROLY.

Magyar kir. államvasutak menetrendje. (Keleti vonal.)

Ervényes 1881. évi május hó 15-étől.

Nagyvárad—predeal irány Kolozsvártól.

Predeal—nagyvárad irány Kolozsvártól.

Allomások		Gyors-vonat 202. sz.	Személy-vonat 204. sz.	Vegyes vonat 206. sz.	Menetjegy árak			
		óra	perc	óra	perc	II. oszt.	III. oszt.	
Nagyvárad (Vendéglő)	Elind.	3 25	5 00	6 50	6 29	4 49		
M.-Telegd	"	3 56	5 42	8 17	5 31	3 79		
Rév	"	4 31	6 24	10 00	4 36	3 12		
Csucsá (Vendéglő)	"	5 28	7 28	12 41	2 96	2 12		
Bánffy-Hunyad	"	6 01	8 05	2 13	2 06	1 47		
Egeres	"	—	8 50	3 30	1 16	— 83		
Kolozsvár (Vendéglő)	Erk.	7 08	9 40	4 58	—	—		
Kolozsvár	Elind.	7 18	10 14	8 00	—	—		
Apahida	"	—	10 36	8 37	— 55	— 39		
Gyéres	"	8 30	12 04	10 54	2 14	1 53		
Kocsárd (Elágazás M.-Vásárhely felé)	Erk.	8 51	12 38	11 43	2 84	2 03		
Kocsárd (Vendéglő)	Elind.	8 53	12 48	12 23	—	—		
Maros-Ujvár	"	—	12 56	12 35	3 12	2 23		
Felvincz	"	—	1 03	12 52	3 13	2 24		
Nagy-Enyed	"	9 17	1 27	1 42	3 67	2 62		
Tövis (Elágazás Gyulafehérvár felé)	Erk.	9 33	1 47	2 17	4 24	3 03		
Tövis (Vendéglő)	Elind.	9 40	2 07	3 00	—	—		
Karácsonfalva	"	—	2 35	3 48	4 90	3 50		
Balázsfalva	"	10 09	2 50	4 17	5 18	3 70		
Hosszu-Aszó	"	—	3 07	4 44	5 55	3 97		
Mikeszása	"	—	3 23	5 15	5 92	4 23		
Kapus (Elágazás Nagy-Szeben felé)	Erk.	10 42	3 41	5 44	6 33	4 52		
Kapus (Vendéglő)	Elind.	10 49	3 51	6 52	—	—		
Medgyes	"	11 03	4 11	7 42	6 74	4 82		
Erzsébetváros	"	11 25	4 44	8 45	7 48	5 34		
Szegesvár (Vendéglő)	Erk.	11 51	5 22	9 49	8 38	5 99		
Szegesvár	Elind.	12 11	5 32	10 33	—	—		
Héjasfalva	"	12 26	5 50	11 15	8 79	6 28		
Erked	"	—	6 28	12 19	9 45	6 75		
Homoród-Kőhalom	"	1 29	7 29	2 00	10 56	7 54		
Agostonfalva	"	2 04	8 18	3 53	11 58	8 28		
Apáca	"	2 24	8 51	4 41	12 12	8 66		
Földvár	"	2 44	9 23	5 37	12 33	9 09		
Brassó (Vendéglő)	"	3 25	10 02	6 48	13 63	9 75		
Predeal	Erk.	4 28	—	reggel	14 87	10 62		

Kapus—Nagyszebeni szárnyvonal.		Tövis—Gyulafehérvári szárnyvonal.	
Allomások	Szem. von. 1082. sz.	Allomások	Szem. von. 1702. sz.
Kapus (V.) Ind.	11 19	Kapus (V.) Ind.	4 25
N.-Szeben (V.) E.	1 41	N.-Szeben (V.) E.	6 50
N.-Szeben (V.) L.	3 58	N.-Szeben (V.) L.	10 05
Kapus (V.) Erk.	5 50	Kapus (V.) Erk.	11 57
Tövis (V.) Ind.	2 39	Gy. Fehérvár I.	1 01
Gy. Fehérvár E.	3 11	Tövis (V.) Erk.	1 33

Sz. 986—1881.

Pályázat.

A szent-benedeki magyar tannyelvű állami elemi népiskolánál a tanítói állomás újrasedésben jövén, arra ezennel pályázat nyitattik. Evi fizetés 400 forint és szabadlakás. A tannyelv ugyan a magyar, de szükséges a román nyelvben való jártasság is.

A pályázni ohajtó t. tanítókat felhívom, hogy vallás- és közoktatási m. kir. miniszter urhoz címzett, keresztlevele, tanképesítő okmány- és szolgálati bizonyítvánnyal fűszerelt folyamódványaikat f. alul irt kir. tanfelügyelőhöz nyujtsák be. A később érkezendő fő-évi szeptember 16-ig folyamódványok tekintetbe nem vehetők.

Nagy-Enyeden, 1881. augusztus 22-én.

Gáspár János,
alsófehér-megyei kir tanfelügyelő.

374)

Kitüntetve Graz 1880.

Temesváry Mór

BUDAPEST,

Király-utca I. br. Orozy-féle ház.

A legegészségesebb és legelőcsébb saját gyártmányú lábbelik a legnagyobb és leggazdagabb választékban.

NŐKNEK:

Eberlasting czugos topán, szivalaku félrámas talppal elegans facon . . . 3 ft 30 kr.

Eberlasting czugos topán lakorral, erős talppal . . . 3 ft — kr.

Bőr . . . " " szögelt talppal . . . 3 ft — kr.

" " " zerge vagy sagrin-bőr, szivalaka szögelt talppal . . . 6 ft 60 kr.

Bőr czugos topán zergebőr, préselt előrészes sár és eső ellen . . . 3 ft 40 kr.

URAKNAK:

Topánok sagrin vagy zergebőr, erős talppal . . . 3 ft 80 kr.

Topánok vichsás bőrből, erős sróftolt kettős talppal . . . 4 ft — kr.

bagaria bőrből, erős sróftolt kettős talppal . . . 4 ft 50 kr.

oros bagaria bőr erős sróftolt kettős talppal . . . 5 ft — kr.

kesztyűbőr, kitűnő minőségű . . . 5 ft — kr.

Ragatta fél topánok zerge vagy sagrin bőrből . . . 3 ft 30 kr.

Csimák erős vichs vagy bagaria bőrből, sróftolt kettős talppal legén . . . 9 ft — kr.

Térdesizma hátulvarrott csattokkal, kettős bagaria bőrből, háromszor sróftolt talppal, vízmentes . . . 9 ft 50 kr.

Térdesizma hátulvarrott orosz bagaria bőrből, háromszor sróftolt kettős talppal, óvszer nedvesség ellen . . . 12 ft — kr.

Gyermekcipők vichs vagy sagrinból . . . 2 ft 10 kr.

Leány cipők eberlasting vagy bőrből . . . 1.80—2.40 kr.

Gyermek cipők . . . 60 krtól — 1 ft 20 krtig.

Megrendelések utánvát vagy az összeg előleges leküldése mellett eszközöltetnek. Nem tetsző árak készséggel visszacsereztetnek. Árjegyzék kívánatra ingyen.

(333)

5—10

XXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXX

BAK LAJOS

műasztalos

KOLOZSVÁRTT

gépekkel berendezett gyárában mindennemű

BUTOROKAT,

BOLTI és TEMPLOMI

berendezéseket,

építési asztalos munkákat

készít, s az építések alkalmából ajánlja gőzzel kiszáritott nagy mennyiségben

készletben levő

KOCZKAPADLOIT.

Amerikai tölgy parquette egy □ öl 7 ft.

Koczás parquette egy □ öl 12 ft.

Ugyan ő nála kaphatók kiszáritott tölgy, bükk, juhar, hárs, dió, köris s másnemű fák jutányos árban.

Megrendeléseket vidékre is a legnagyobb pontossággal teljesít.

(240) 36—100

XXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXX

Hirdetmény.

Igen fontos Igen fontos mindenkire! Minden-kire.

Egy csődtűmeg kezelője által megbízattunk a következő feltűnést keltő tárgyakat, melyek már üzletben nem kaphatók, 80 százalékkal a gyári áron alól eladni. Együttl utasítottunk minden vevőnek, ki 5 ft-ára árut vásárol; egy szab. szétvehető főzőkályhát ingyen átadni.

9 pár finom harisnya uraknak 54 kr.

6 db finom ezéna battist kendő széllel selyem monogrammal sima himzéssel 1 ft.

50 db trefásképp 1 ft.

1 valódi tájtékpia a finom munka, china ezüstözéssel, és hosszú bádeni megfeszárral 1 db 65 kr.

1 pár valódi chinaezüstgyertyatartó igen magas, párja 1 ft 20 kr.

1 damastasztalkendő valódi ezéna beszövt virágokkal 1 db 85 kr.

1 abhoz illő szalvéta 11 kr.

1 valódi 13 latos ezüst óraláncz tagokban, finom munka, vagy páncélt forma 1 db 1 ft 60 kr.

NB. Figyelmeztetünk, hogy minden egyes óraláncz a cs. k. fémjelző hivatal által megjegyezve van. Finom valódi ezüst fülbevalók hőlgyek és gyermeknek számára, párja 60 kr.

Ugyanazok finom aranyból párja 1 ft 70 kr.

Ezüst kereszteskék arany lemez 1 db 1 ft 50 kr.

1 garnitúra készülő és inggomb finom ezüstből mfeimailal egy egész garnitúra 2 ft 80 kr.

Ha mindezen felsorolt tárgyak nem valódi arany vagy ezüstből valók, a pénzt azonnal visszaadjuk.

1 valódi óraszalag finom munka 1 db 1 ft 80 kr.

1 valódi arany pecsétgyűrű valódi kövel nehéz, uraknak igen nagy, hőlgyeknek kigyó és dupla gyűrű 1 d db 1 ft 50 kr. (Ha gyűrű vagy láncz nem valódi aranyból való, a pénzt azonnal visszaadjuk.)

1 pontosan járó finom nikél zsebóra jól aranyozva lánczcal, órakulcs és tokkal, jótállás 5 év 1 drb 2 ft 30.

1 valódi francia keltő-óra pontosan szabályozva, sárga réz bronzból 1 ft 50 kr, 3 évi jótállás.

1 bécsi inga-óra hozzátartozóval, igen csinos munka 1 drb 96 kr, 2 évi jótállás.

1 szalon-óra diszes munka nagy kerettel, utánzott ébenfa, aranyozva üveg és emaillel egy drb hozzátartozóval 2 ft 30. 5 évi jótállás. Ugyanoly, mely éjjel is világít 2 ft 90.

Finom brittaniai ezüst asztalkészlet, mely áll 6 evőkanál, igen nehéz, 6 kávé kanál 1 levesmerítő, 1 tejmerítő, 1 téaszűrő, 2 tojás pohár brittania ezüstből, 6 finom kés és villa, mindez elsőrendű minőség együtt csak 3 ft 50 kr, ezeltől 7 20 kr. ugyanezen garnitúra 12 személyre 6 ft 50 kr.

Egy finom chinai cznkorszelenze domboru munka, a fedelén egy szép alak nehéz chinaezüstből 1 drb 1 ft 30 kr. Egy finom vászon ágylepedő nagy, varrás nélkül 1 ft 50 kr. Kapható posta utánvát vagy utalvány mellett.

MÜLLER, üzletvezető, Bécs,
Kaiser-Josefstrasse 32. sz. iroda 24. sz.
Nem tetsző azonnal kicseréltetik, a legnagyobb szilárdság bizonyítéká.

(277) 5—5